

Sveučilište u Zagrebu
KINEZIOLOŠKI FALKUTET

FRANJO ROZIJAN

**DRUŠTVENI KAPITAL I SUBJEKTIVNA
PROCJENA DOBROSTANJA
ADOLESCENATA TIJEKOM PANDEMIJE
BOLESTI COVID-19**

DOKTORSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Dario Novak

Zagreb, 2023.

SAŽETAK

Primarni cilj ovog rada bio je istražiti koje odrednice društvenog kapitala najviše doprinose dobrostanju adolescenata tijekom pandemije bolesti COVID-19. Istraživanje je obuhvatilo 317 sudionika koji su tijekom 2021. godine pohađali završni razred srednjih škola (gimnazijskog i strukovnih smjerova) iz četiri najveća grada u Republici Hrvatskoj: Zagreb (n=82), Split (n=80), Rijeka (n=65), Osijek (n=90). Sudionici su bili u dobi između 17 i 20 godina. Podaci su prikupljeni tako što su sudionici dobrovoljno ispunjavali anketne upitnike. Anketni upitnici sadržavali su dio s općim podacima (naziv škole, obrazovni smjer, razredni odjel, kronološka dob, spol) i dio s podacima o samoprocijenjenoj razini zdravlja i socioekonomskom statusu roditelja/staratelja. Potom je uslijedio dio koji se je odnosio na procjenu društvenog kapitala u obitelji, susjedstvu i školi. Zatim pitanja koja su se odnosila na procjenu razine psihološkog stresa kod sudionika i na kraju anketnog lista, upitnik za procjenu razine tjelesne aktivnosti (GPAQ) sudionika. Uz kvantitativne metode istraživanja primijenjena je i kvalitativna metoda u obliku polustrukturiranog intervjua licem u lice. Kombinirana metodologija istraživanja ponudila je dublju analizu u razmišljanja sudionika o temi društvenog kapitala i subjektivne procjene dobrostanja tijekom pandemije bolesti COVID-19.

Za sve kategorijske varijable izračunate su frekvencije koje su i grafički prikazane strukturnim krugovima, a za set zavisnih varijabli društvenog kapitala izračunati su osnovni statistički parametri (aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalni rezultat (MIN), maksimalni rezultat (MAX), medijan (MED), mjera asimetrije (A3), mjera zakrivljenosti (A4)) i Kolmogorov-Smirnovljevi test normaliteta distribucije. Zbog standardnih problema s mjernim karakteristikama varijabli na skali Likertovog tipa svim navedenim zavisnim varijablama priloženi su histogrami frekvencija. Razlike između grupa u kategorijskim varijablama SPOL i razina obrazovanja roditelja (ROR) prema setu varijabli društvenog kapitala izračunate su Mann-Whitney U testom. Razlike između grupa u kategorijskim varijablama GRAD i obrazovni program (OP) prema setu varijabli društvenog kapitala izračunate su Kruskal-Wallis testom. Razlike između kategorijskih varijabli SPOL, GRAD, OP i ROR u odnosu na kategorijsku varijablu ZDRAVLJE izračunata je Pearsonovim hi-kvadrat testom, a povezanost među varijablama je izračunata koeficijentom kontigencije. Razina značajnosti promatrana u svim navedenim testovima korigirana je Bonferonijevom korekcijom za kontrolu Family wise error rate (FWER).

Povezanost varijable ZDRAVLJE sa setom varijabli društvenog kapitala u obitelji, zatim varijable STRES sa setom varijabli društvenog kapitala u susjedstvu, te varijable tjelesna aktivnost (TA) sa setom varijabli društvenog kapitala u školi istražena je sigmoidnom funkcijom logističke regresijske analize. Logističkom regresijskom analizom izračunate su i vrijednosti omnibus testa, Hosmer i Lemeshow testa, Cox i Snellov i Nagelkarkeov koeficijent determinacije, ukupni postotak uspješne klasifikacije prediktivnog modela u odnosu na nul model, te su izračunati koeficijenti regresijske jednadžbe i njihova razina značajnosti. Podaci su obrađeni s programima Microsoft Excel (verzija 2017) i TIBCO Statistica (verzija 13.5), uz izuzetak logističke regresijske analize koja je obrađena programom IBM SPSS Statistics (verzija 23).

Rezultati upućuju da su podrška i ohrabrenje roditelja, te zajedničke obiteljske aktivnosti povećale percipiranu vrijednost subjektivne procjene zdravlja kod adolescenata. Također, podrška obitelji koju doživljavaju adolescenti tijekom pandemije bolesti COVID-19 pozitivno je povezana sa zdravim životnim stilovima članova uže obitelji.

Rezultati neformalne društvene kontrole sugeriraju kako većina sudionika ne doživljava svoju okolinu kao oslonac za zaštitu i unaprjeđenje mentalnog zdravlja tijekom pandemije bolesti COVID-19.

Razina međusobne povezanosti među učenicima pozitivno utječe na ukupnu razinu tjelesne aktivnosti. Naime, sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima ili strukturiranim aktivnostima unutar škole za 37% povećava vjerojatnost visoke tjelesne aktivnosti učenika.

Rezultati su pokazali da je tijekom pandemije bolesti COVID-19 u domeni društvenog kapitala u obitelji podjela rada u kućanstvu neravnopravna uz puno veći angažman djevojaka. Razlika prema spolu primijećena je i kod veće potrebe za razgovorom o događajima iz škole kod djevojaka.

Rezultati društvenog kapitala u školi ukazuju da učenici gimnazijskih razreda najviše participiraju u izvannastavnim školskim aktivnostima, a najmanja angažiranost primijećena je kod učenika obrtničkih programa. Također, učenici koji pohađaju gimnazijski program više se druže sa školskim kolegama u slobodno vrijeme, dok je najmanja socijalna interakcija sa školskim kolegama uočena kod učenika koji pohađaju obrtnički program.

Društveni kapital susjedstva upućuje da učenici čiji su roditelji niže razine obrazovanja susjedstvo percipiraju kao sigurnije u odnosu na predodžbu sigurnosti susjedstva kod učenika čiji su roditelji višeg stupnja obrazovanja. S obzirom na mjesto stanovanja statistički značajnih razlika nema između sudionika istraživanja po varijablama društvenog kapitala i subjektivne procjene zdravlja.

Razlike u samoprocjeni zdravlja prema spolu upućuju da je pandemije bolesti COVID-19 negativno utjecala na zdravlje djevojaka.

Ovo istraživanje daje prikaz učinaka društvenog kapitala na dobrostanje adolescenata tijekom pandemije bolesti COVID-19 i temeljne mehanizme koji objašnjavaju te učinke. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da snažne društvene veze i norme reciprociteta mogu olakšati upravljanje u kriznim situacijama, te potaknuti pojedince i zajednice na prilagodljive oblike ponašanja u cilju zaštite i unaprjeđenja dobrostanja adolescenata. S obzirom na dinamičnu prirodu pandemije bolesti COVID-19 i moguće nove varijacije sojeva virusa, doprinos ovog istraživanja obogaćen je relevantnim preporukama za očuvanje i unaprjeđenje dobrostanja adolescenata.

Ključne riječi: društveni kapital, COVID-19, tjelesna aktivnost, psihološki stres, zdravlje, adolescenti